

Lag om vård av missbrukare Lag om vård av unga

Härnösand 2018-03-13

Dagens program

- Socialnämndens övergripande ansvar
- Frivillighet, samtycke och tvång
- Allmänna krav på ärendehandläggningen och dokumentation
- Socialnämndens utredningsskyldighet
- Rättsliga förutsättningar för vård enligt LVM och en genomgång av väsentliga delar av lagstiftningen med utgångspunkt i ”Länsgemensam samverkan vid LVM”
- Rättsliga förutsättningar för vård enligt LVU och genomgång av väsentliga delar av lagstiftningen

Kommunernas ansvar enligt socialtjänstlagen

- Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver.
- Insatserna ska vara av god kvalitet samt utformas och genomföras tillsammans med den enskilde.
- Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för personer med missbruksproblem och för barn och unga.

Den frivilliga socialtjänsten

- All socialtjänst som ges inom ramen för och SoL är frivillig.
- Verksamheten ska utgå från respekt för den enskildes självbestämmande och integritet.
- Gäller även i förhållande till tvångslagarna
- Vad innebär frivilligheten och när kan man göra undantag från den?
- Rättslig grund för frivilligheten?
- Både grundlagsskydd och reglerat i lagar, förordningar och föreskrifter.

Självbestämmanderätten - omfattning och begränsningar

- Undantag från skyddet mot kroppsliga ingrepp och frihetsberövanden kan bara begränsas genom lag och då bara i syfte att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle.
- Lag om vård av unga och lag om vård av missbrukare

Självbestämmande och integritet även vid tvångsvård

- Både LVM och LVU inleds med att slå fast att insatserna i möjligaste mån ska genomföras i samförstånd i med den enskilde.
- Proportionalitetsprincipen: Tvånget ska ställas i relation till de olägenheter ingripandet innebär för den enskilde i fråga bl.a. om dennes självbestämmanderätt och integritet.
- Det betyder att en tvångsåtgärd ska stå i rimlig proportion till vad som står att vinna med åtgärden och den nytta som tvångsåtgärden kan ha för den enskilde klienten.

Rättsäkerhet

- LVM och LVU utgör alltså en inskränkning i en individs grundlagsskyddade rättigheter.
- Av yttersta vikt att denna inskränkning sker på laglig grund.
- Självbestämmande och information
- Utredning
- Dokumentation
- Beslutsfattande
- Vårdens bedrivande
- Vårdens upphörande

LVU och LVM

- LVM och LVU är undantagslagar avsedda att komplettera SoL i de fall en person med missbruksproblem eller en ung person inte kan beredas nödvändig vård i frivilliga eller andra former.
- Bestämmelserna i SoL gäller alltså även vid tillämpning av tvångslagarna.

Delat ansvar

- Missbruk har såväl medicinska som sociala konsekvenser vilket också innebär ett delat ansvar mellan landsting och kommun.
- Även vid vård av unga kan gränsdragningsfrågor mellan huvudmän uppstå

Gränsdragningen mot hälso- och sjukvård

- Ska vård ges med stöd av hälso-och sjukvårdslagen? (HSL)
- Ska vård ges med stöd av socialtjänstlagen? (SoL)
- Ska vård ges med stöd av lagen om psykiatrisk tvångsvård? (LPT)
- Ska vård ges med stöd av lag om vård av unga (LVU)
- Ska vård ges med stöd av lag om vård av missbrukare? (LVM)

Landstingets ansvar för missbruksvården enligt HSL

- Att erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget
- Hit hör även vård av missbrukare
- Specialiserad beroendevård
- Medicinska insatser
- Abstinensbehandling

Gränsdragningsproblematik

LPT/LVU/LVM

- Är den psykiska störningen tillräckligt svår bör behandlingsuppgiften falla inom psykiatrins ansvarsuppgifter.
- Om däremot missbruket bedöms vara det primära och tvångsåtgärder nödvändiga, bör LVM i första hand tillämpas
- En psykisk störning hos den unge utgör i sig inte grund för vård med stöd av LVU. Beteende till följd av psykisk störning (missbruk, brott) kan utgöra skäl för tillämpning av LVU.

Skyldighet för huvudmännen att samverka om missbruksvård, SoL

5 kap 9 a §

- Åligger både landsting och kommun att ingå överenskommelse om samarbete i fråga om missbruksvård.
- Tydliggöra såväl ansvarsfördelning som det gemensamma ansvaret

I vissa frågor kräver samverkan samtycke

- Om socialtjänst och hälso- och sjukvård behöver samverka om en enskild vuxen individ krävs som huvudregel att den enskilde samtycker till det.
- Detta påverkar även möjligheterna att vid samverkan lämna ut uppgifter om den enskilde
- Sekretess?

Sekretessbrytande bestämmelse i förhållande till underåriga, missbrukare tvångsvårdade och gravida 26 kap. 9 §

- Socialtjänstsekretessen hindrar inte att uppgift om en enskild eller någon närstående till denne lämnas från en myndighet inom socialtjänsten till en annan sådan myndighet eller till en myndighet inom hälso- och sjukvården, om det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd och denne
 - Inte har fyllt arton år,
 - Fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel,
 - Vårdas med stöd av LPT eller LRV
- Detsamma gäller uppgift om en gravid person eller någon närstående till denne, om uppgiften behöver lämnas för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

Allmänna krav på ärendehandläggning

- Förvaltningslagens bestämmelser
- Myndigheter ska i sin verksamhet iaktta saklighet och opartiskhet
- Så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.
- Vidta inte andra åtgärder än vad ärendets beskaffenhet kräver

Jäv

- Den som ska *handlägga ett ärende* vid socialtjänsten är jävig bl.a. om det finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för hans eller hennes opartiskhet i ärendet.
- Ärende?
- Kan man vara jävig även om man handlagt ett ärende objektivt och opartiskt?

Jävsgrunder

- Om saken angår tjänstemannen själv eller hans make, sambo, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för honom själv eller någon närstående, (*sakägar-, släktskaps- och intressejäv*)
- Om det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i ärendet. (*delikatessjäv*)

JO 2015/16 s 142

”Vänner” på Facebook?

- Socialtjänsten biträdde en annan kommun i samband med ett domstolsbeslut om ensam vårdnad skulle verkställas genom att barnen hämtades med polis.
- Ärende?
- Tjänstemannen ”vän” på Facebook med ena vårdnadshavaren.
- Jäv?

Socialnämndens utredningsskyldighet

- När inträder den?
- Hur inträder den?
- Hur utförs den?
- Hur slutförs den?

SoL 11 kap. 1 §

- Socialnämnden *ska utan dröjsmål* inleda utredning av vad som genom *ansökan, anmälan eller på annat sätt* har kommit till nämndens kännedom och *som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.*

Definition av begreppet utredning

- Med utredning avses all den verksamhet som syftar till att göra det möjligt för nämnden att fatta beslut i ett ärende.
- Innan utredning påbörjas ska det fattas ett beslut om att så ska ske.

”...ansökan, anmälan eller på annat sätt...”

- Bestämmelsen tar inte enbart sikte på sådan verksamhet som regleras i SoL utan även ärenden rörande åtgärder som regleras i annan lagstiftning, t.ex. LVU, LVM.
- Det saknar betydelse om ärendet väcks genom en anmälan från enskild person eller myndighet.
- Ett ärende kan uppkomma ”hur som helst”

”...som kan föranleda någon åtgärd..”

- Innan utredningen påbörjas – kan omständigheterna föranleda någon åtgärd av socialnämnden?
- Står det från början klart att nämnden inte kan vidta några åtgärder – starta ingen utredning.
- En utredning får alltså inte bedrivas för dess egen skull.

När anses en utredning inledd?

- Förhandsbedömning eller utredning?
- När blir en förhandsbedömning en utredning?
- Kontakt med den saken berör?
- Hembesök?

Dokumentation om att eller att inte inleda en utredning

- Ställningstagandet av förhandsbedömningen ska dokumenteras. Av dokumentationen ska framgå:
 - Att en utredning inte inleds eller inleds
 - Datum för ställningstagandet
 - Motivering till ställningstagandet
 - Namn och befattning på den som gjort ställningstagandet.

Anmälningsskyldighet enligt lag om vård av missbrukare 6 §

- Myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med missbrukare är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de får kännedom om att någon kan antas vara i behov av vård enligt denna lag.
- Detta ska dock inte gälla myndigheter inom hälso- och sjukvården i vidare mån än som följer av andra stycket.

Läkares anmälningsskyldighet enligt lag om vård av missbrukare 6 §

- En läkare ska genast göra anmälan till socialnämnden, om han eller hon i sin verksamhet kommer i kontakt med någon som kan antas vara i behov av omedelbart omhändertagande eller vård enligt denna lag och läkaren bedömer att denne inte kan beredas tillfredsställande vård eller behandling genom läkarens egen försorg eller i övrigt inom hälso- och sjukvården.

Finns det situationer när socialnämnden efter en anmälan måste inleda en utredning?

- I teorin nej.
- I praktiken...?
- Inte ens efter en anmälan enligt 6 § LVM?
- Jämför en anmälan enligt 6 § LVM med en anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL
- Utrymmet för att inte inleda en utredning är litet.

LVM 7 §

- Socialnämnden **ska** inleda utredning, när den genom anmälan enligt 6 § eller på något annat sätt *har fått kännedom om att det kan finnas skäl att bereda någon tvångsvård.*
- Anmälan eller på annat sätt...
- Fått kännedom om *att det kan finnas skäl*

Nya omständigheter under utredningens gång

- Om en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL pågår och det under utredningens gång inkommer en anmälan enligt 6 § LVM?
- En utredning enligt SoL kan aldrig leda till vård enligt LVM.
- Om nämnden under utredningens gång får *anledning att ifrågasätta* samtycke till vård eller att frivillig vård är en tillräckligt ingripande åtgärd – fatta beslut om LVM utredning.

Utredningens innehåll

- Om en utredning inleds måste den vara fullständig. Den ska utgöra grund för nämndens beslut. Det går inte att göra utredningar ”light”.

Underlåtenhet att inleda utredning

- RH 2011:27
- Hade utredningen påbörjats för sent?
- Tjänstefel?
- Utgör underlåtenheten myndighetsutövning?
- Har det som gällt för yrkesutövningen åsidosatts?

Tjänstefel, 20 kap. 1 § brottsbalken.

- Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften skall dömas för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år.

Information till anmälaren

- Hur har det gått?
- Vad har hänt med min anmälan?
- Anonymitetsskydd för anmälare?

Socialtjänstsekretess OSL 26

kap. 1 §

- Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Information till anmälare OSL

26 kap. 9 a §

- Vid anmälan som rör barn eller unga hindrar socialtjänstsekretess inte att uppgift om att beslut fattats om att inte inleda utredning eller uppgift om att sådan utredning som avses i den bestämmelsen redan pågår lämnas till den som har gjort en anmälan om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att uppgiften lämnas ut.

Skydd för anmälare OSL 26

kap 5 §

- Sekretess kan skydda en anmälare eller uppgiftslämnare endast om det kan antas att fara uppkommer för att den som har lämnat uppgiften eller någon närstående till denne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

LVM 1 §

- Målen för samhällets socialtjänst ska vara vägledande för all vård som syftar till att hjälpa enskilda människor att komma ifrån missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel.
- Vården ska bygga på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet och ska så långt det är möjligt utformas och genomföras i samverkan med den enskilde

LVM 2 §

- Vård inom socialtjänsten ges en missbrukare i samförstånd med honom eller henne enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen.
- En missbrukare ska dock beredas vård oberoende av eget samtycke under de förutsättningar som anges i denna lag (tvångsvård).

Syftet med tvångsvården 3 §

- Tvångsvården ska syfta till att genom *behövliga insatser* motivera missbrukaren så att han eller hon kan antas vara i stånd att *frivilligt medverka* till fortsatt behandling och ta emot stöd för att komma ifrån sitt missbruk.

Förutsättningar för vård enligt LVM, 4 §

- Tvångsvård ska beslutas om
- Någon till följd av ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk.
- Vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt SoL eller på något annat sätt, och
- Han eller hon till följd av missbruket

Förutsättningar för vård enligt LVM, forts.

- Utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara,
- Löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv, eller
- Kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.

Fortgående missbruk

- Alkohol - viss varaktighet. Periodvis återkommande missbruk kan omfattas av lagen. Ingen exakt gräns. Helhetsbedömning av missbrukarens situation.
- Narkotika – allt icke ordinerat bruk är missbruk. Allt injektionsmissbruk samt dagligt, eller så gott som dagligt missbruk av narkotika är att betrakta som fortgående.
- Flyktiga lösningsmedel – vanemässigt bruk av medlen utgör fortgående missbruk.

”Vården inte kan tillgodoses på något annat sätt..”

- Samtycke till vården?
- Innebär samtycket att klienten visar tillräcklig vilja och rimlig förmåga att fullfölja behandling i frivillig form?
- Framstår samtycket som realistiskt?
- Inget krav på att frivillig vård ha prövats och misslyckats men klienten måste ha erbjudits frivillig vård innan det kan anses utrett att vården inte kan tillgodoses enligt SoL eller på annat sätt.

Indikatorerna

- Hälsoundikation – hälsotillståndet kan allvarligt försämrans om vård inte ges, försummar sin hälsa, äter inte, riskerar att frysa ihjäl, missköter medicinering etc.
- Social indikation – tar främst sikte på de yngre missbrukarna. Bryta ett destruktivt beteende när missbruket uppenbarligen äventyrar missbrukarens möjligheter att leva ett människovärdigt liv även om hälsan i strikt medicinsk mening ännu inte kan anses allvarligt hotad.
- Skadeindikation – självmord eller risk att allvarligt skada någon närstående.

LVM 5 §

- Förvaltningsrätten beslutar om beredande av vård

Skyndsamhetskravet 37 §

- Mål och ärenden enligt denna lag skall handläggas skyndsamt.

Skyldighet att utreda, 7 §

- Socialnämnden ska inleda utredning, när den genom anmälan *eller på något annat sätt* har fått kännedom om att det kan finnas skäl att bereda någon tvångsvård.

Beslut om läkarundersökning, 9 §

- När utredningen har inletts ska socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövligt, besluta om läkarundersökning av missbrukaren samt *utse en läkare* för undersökningen.
- Läkaren ska i ett intyg ange missbrukarens aktuella hälsotillstånd.
- Läkaren ska inte uttala sig om huruvida förutsättningar för LVM är uppfyllda eller inte.
- Uppenbart obehövligt?

Polishandräckning 45 §

- Polismyndigheten ska lämna biträde för att på begäran av socialnämnden eller rätten föra en missbrukare till en beslutad läkarundersökning.
- Polismyndigheten ska lämna biträde för att på begäran av socialnämnden föra den som ska beredas vård eller som är omedelbart omhändertagen enligt denna lag till ett LVM-hem eller sjukhus.
- På begäran av verksamhetschefen i fall som avses i 24 § tredje stycket föra den som ska beredas vård eller som är omedelbart omhändertagen enligt denna lag till ett LVM-hem.
- På begäran av Statens institutionsstyrelse efterforska, hämta eller förflytta någon som ska tas in i hemmet eller som vårdas där med stöd av denna lag.

Polishandräckning

- Ska användas restriktivt
- Bara om polisens befogenheter enligt polislagen behövs
- Den beställande myndighetens personal ska göra ansträngningar för att förmå den enskilde att frivilligt genomföra åtgärden man begär polishandräckning.
- Viktigt att de formella grunderna för begäran är uppfyllda

Formella krav för polishandräckning

- Polismyndigheten ska pröva om de formella förutsättningarna för handräckning är uppfyllda
- Är den person som har gjort framställan behörig?
- Är det fråga om en sådan situation att handräckning är möjlig?
- Polismyndigheten inte göra någon prövning i sak.
- Det innebär att en formellt korrekt begäran om handräckning ska verkställas.

Utredningen, 10 §

- Av socialnämndens utredning ska framgå missbrukarens förhållanden samt tidigare vidtagna och planerade åtgärder.
- Av utredningen ska också framgå i vilket hem intagning kan ske och vilken vård utanför hemmet som planeras, om intagning sker.
- En vårdplan som redovisar det stöd och den behandling som planeras under vårdtiden
- Utredningen ska inledas ”utan dröjsmål”

Om missbrukaren vägrar läkarundersökning?

- RÅ 1983 2: 53
- Socialnämnden ansökte om vård enligt LVM utan läkarintyg pga missbrukaren vägrat låta sig undersökas
- Polishandräckning var utförd.
- Länsrätten förelade socialnämnden att inkomma med läkarintyg.
- Socialnämnden förmådde inte fullgöra föreläggandet.
- Vad gäller?

Polishandräckning, forts.

- Polismyndigheten ska lämna biträde för att på begäran av socialnämnden föra den som ska beredas vård eller som är omedelbart omhändertagen enligt denna lag till ett LVM-hem eller sjukhus.
- På begäran av verksamhetschefen i fall som avses i 24 § tredje stycket föra den som ska beredas vård eller som är omedelbart omhändertagen enligt denna lag till ett LVM-hem.
- På begäran av Statens institutionsstyrelse efterforska, hämta eller förflytta någon som ska tas in i hemmet eller som vårdas där med stöd av denna lag.

Ansökan om vård, 11 §

- Anser socialnämnden efter utredning att det finns skäl att bereda någon tvångsvård, ska nämnden ansöka om sådan vård hos förvaltningsrätten.
- Utredning och läkarintyg ska bifogas ansökan
- Om ansökan inte innehåller läkarintyg eller om det behövs av något annat skäl, får rätten besluta om läkarundersökning eller *”på annat sätt införskaffa en utredning som kan ersätta läkarintyget.”*

Gravida missbrukare?

- Grund för LVM?
- Våren 2009 lade regeringen fram ett förslag om en ändring i lagen om vård av missbrukare i vissa fall som skulle innebära en möjlighet att omhänderta gravida kvinnor med ett fortgående och allvarligt missbruk *av hänsyn till fostret*.
- Blev inget av förslaget.
- Sekretessbrytande grund

Domstolen beslutar socialnämnden verkställer, 12 §

- Har rätten beslutat om tvångsvård ska socialnämnden ska se till att beslutet verkställs genom att missbrukaren bereds vård i ett LVM hem eller om det behövs på sjukhus.

Omedelbart omhändertagande, 13 §

- Socialnämnden får besluta att en missbrukare omedelbart ska omhändertas, om
- Det **är sannolikt** att missbrukaren kan beredas vård med stöd av denna lag, och
- Rättens beslut om vård inte kan avvaktas på grund av att missbrukaren kan antas få sitt hälsotillstånd allvarligt försämrat, om han eller hon inte får omedelbar vård
- Risk för att missbrukaren till följd av sitt tillstånd kommer att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.

Ordförandebeslut

- Kan socialnämndens beslut om omhändertagande inte avvaktas, får beslut om omhändertagande fattas av nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat.

Beslutet ska underställas förvaltningsrätten 15,16 §§

- Ett beslut om omedelbart omhändertagande ska senast dagen efter beslutet underställas förvaltningsrätten
- Fastställer eller upphäver beslutet
- Vad gäller om beslutet underställs förvaltningsrätten för sent?

Kommunicering 16 §

- Den omhändertagna ska om möjligt få ta del av handlingarna i ärendet och informeras om sin rätt att
- Yttra sig skriftligt till rätten inom en viss angiven tid,
- Begära muntlig förhandling vid rätten
- Av rätten få offentligt biträde.
- Socialnämnden ska också upplysa den enskilde om att rätten kan komma att avgöra målet även om det inte lämnas något yttrande.
- Beslut beslutet ska bestå ska fattas inom fyra dagar (17 §)

Ansökan om tvångsvård efter omedelbart omhändertagande, 18 §

- Om omedelbart omhändertagande har ska ansökan om tvångsvård ha kommit in till förvaltningsrätten inom en vecka från det att förvaltningsrätten meddelade beslut att omhändertagandet skulle bestå.
- Om ansökan inkommer för sent?

Upphörande av vård

- Om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande ska socialnämnden genast besluta att detta genast ska upphöra.
- Ett sådant beslut kan även fattas av rätten.

Vårdtiden

- Tvångsvården ska upphöra så snart syftet med vården är uppnått och senast när vården har pågått i sex månader (vårdtid).

Vård enligt LVM på sjukhus, 24 §

- Vården ska inledas på sjukhus, om förutsättningar för sjukhusvård är uppfyllda och det anses lämpligt med hänsyn till den planerade vården i övrigt.
- Om någon behöver sjukhusvård under vårdtiden, ska han eller hon ges tillfälle till sådan vård.

Vård enligt LVM på sjukhus

- Verksamhetschefen för den sjukhusenhet där missbrukaren vistas ska se till att socialnämnden eller Statens institutionsstyrelse genast underrättas, om missbrukaren önskar lämna eller redan har lämnat sjukhuset.

Kvarhållandebeslut 24 §

- Verksamhetschefen ska besluta att missbrukaren ska hindras från att lämna sjukhuset under den tid som behövs för att säkerställa att missbrukaren kan föras över till ett LVM-hem.
- Innebär inget avsteg från principen om självbestämmande och frivillighet inom hälso- och sjukvården.
- Det är alltså inte fråga om att hålla kvar patienten för behandling utan endast en åtgärd för att trygga att patienten inte avviker från LVM-vården.

Lag om vård av unga

Barns rätt att få sina behov tillgodosedda, FB 6 kap

- Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran.
- Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.
- Barnets bästa skall vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge.

Lagen syfte

- LVU ska trygga samhällets möjligheter att alltid kunna ge barn och ungdomar det skydd och den vård och behandling som de behöver.
- Tidsbegränsad insats – annars vårdnadsöverflyttning enligt FB

Ofödda barn?

- Beslut om omedelbart omhändertagande eller beslut om ansökan om vård med stöd av LVU kan inte fattas innan ett barn har fötts.
- Däremot hindrar inte sekretessen att uppgift om en gravid missbrukande kvinna eller närstående till henne lämnas mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten, om det behövs för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet

Barn och unga som vistas utomlands

- Kan beslut om LVU fattas i förhållande till barn som befinner sig utomlands?
- Finns någon behörig socialnämnd?
- Möjligt att verkställa beslut?

Förutsättningar för tillämpning av LVU

- Ett missförhållande ska föreligga med anknytning förhållandena i hemmet (de s.k. miljöfallen) eller till den unges eget beteende (de s.k. beteendefallen).
- Missförhållandet ska medföra att det finns en *påtaglig risk* för att den unges hälsa eller utveckling skadas.
- Behövlig vård kan inte ges på frivillig väg
- Om frivilliga lösningar är möjliga – LVU som huvudregel inte tillämplig.

”I hemmet”

- Med uttrycket ”i hemmet” avses både föräldrahemmet och annat hem där barnet stadigvarande vistas
- Begreppet ”i hemmet” avser alla de situationer då den unge står direkt eller indirekt under vårdnadshavarens eller annan fostrares inflytande.

Vem ska samtycka?

- Båda vårdnadshavarna
- Ensam vårdnadshavare
- Särskilt förordnad vårdnadshavare
- God man

Den unges eget samtycke

- < 15 år – alltid inhämta den unges samtycke
- < 18 år – enbart samtycke av den unge själv
- Ungdomar som gift sig - enbart samtycke av den unge själv

Återkallelse av samtycke

- Ett samtycke kan återkallas när som helst – den frivilliga vården upphör.
- Om återkallelsen innebär att den unge inte får nödvändig vård – förutsättningar för omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU.
- Aktuellt med flyttningsförbud?

Flyttningsförbud 24-31 §§

- Förvaltningsrätten kan förbjuda den som har vårdnaden om en underårig att för viss tid eller tills vidare ta den underårige från ett familjehem.
- Påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas om han eller hon skiljs från hemmet
- Barn som är frivilligt placerade
- Bestämmelsen syftar till att bevaka barnets bästa.
- Regeln ger en möjlighet att sätta vårdnadshavarens bestämmanderätt över barnet ur kraft
- Den socialnämnd som lämnat medgivande till placeringen ansöker om flyttningsförbud, 25 §
- Socialnämnden får besluta om tillfälligt flyttningsförbud, 27 §

”För viss tid eller tills vidare...”

- Kan det redan från början förutses hur länge flyttningsförbudet ska gälla, bör förbudet tidsbegränsas.
- I annat fall bör flyttningsförbudet gälla tills vidare

LVU trots samtycke

- Samtycke – formellt hinder mot att tillämpa LVU
- Även om samtycket inte är allvarligt menat är det giltigt.
- Om rätten befarar att samtycket kommer att återkallas innan hela den planerade vården har kunnat genomföras.

Påtaglig risk att den unges hälsa eller utveckling skadas

- Gäller både miljö- och beteendefallen
- Missförhållandet eller beteendet behöver inte ha lett till någon redan konstaterad skada hos den unge, men risken för skada måste vara påtaglig.
- Risken för skada har sådan inverkan på barnets hälsa eller utveckling att barnet har ett tydligt vårdbehov. Det måste således föreligga *konkreta* omständigheter som talar för att en risk för skada föreligger.

”Miljöfallen” 2 § LVU

- Misshandel (fysisk och psykisk)
- Otillbörligt utnyttjande
- Brister i omsorgen
- Något annat förhållande i hemmet.
- Det är inte förhållandena i sig som utgör grunden för ingripande enligt LVU, utan de konsekvenser som dessa kan få för det enskilda barnets hälsa och utveckling på kort och lång sikt.

Fysisk misshandel

- Socialnämnden skall bedöma vilken risk för barnets hälsa och utveckling som föreligger på grund av misshandeln.
- Hur allvarlig är misshandeln?
- Har den upprepats?
- Risk för upprepning?
- Barnets ålder.
- Redan en ringa grad av misshandel eller fysisk bestraffning kan utgöra en påtaglig risk för barnets hälsa eller utveckling

Psykiska övergrepp

- Kan vara svårare att styrka.
- Systematiska kränkningar, nedvärdering
särbehandling

Otillbörligt utnyttjande

- Sexuellt utnyttjande
- Överkrav
- Rollbyte i familjen och barnet övertar föräldrarollen.
- Ett sådant förhållande är inte ovanligt i missbrukarfamiljer.

Brister i omsorgen

- Fysisk omvårdnad
- Nödvändig läkarvård
- Inte behandlas adekvat utifrån sin ålder
- Allmänt sett medför psykiska problem och/eller allvarligt missbruk hos föräldrarna negativa konsekvenser för barn.
- För att kunna vidta åtgärder måste socialnämnden kunna påvisa att bristerna hos föräldrarna är sådana att det aktuella barnets behov inte tillgodoses.

Något annat förhållande i hemmet

- Med uttrycket ”annat förhållande i hemmet” avses bl.a. fall då missförhållandena i hemmet inte i första hand beror på vårdnadshavaren själv utan på t.ex. en sambo till denne
- Relationsstörningar.
- Oberoende av orsaken till relationsstörningen kan ett vårdbehov föreligga på grund av störningen.

”Beteendefallen” 3 § LVU

- Gäller unga upp till 20 års ålder (ska upphöra senast vid 21)
- Mellan 18-20 om ”lämpligare än annan (tvångs) vård”
- Missbruk av beroendeframkallande medel
- Brottslig verksamhet
- Något annat socialt nedbrytande beteende.
- Endast den unges eget vårdbehov – inte samhällsskydd eller skydd för den unges familj

Både 2 § och 3 §?

- *Beteendefall kopplat till miljö? Socialstyrelsen anser att socialnämnden noga bör överväga om inte även miljöindikationen bör ligga till grund för en ansökan om vård med stöd av LVU i de fall förutsättningarna för vård enligt 3 § LVU föreligger.*
- Om den unge redan vårdas med stöd av 2 § utgör det inget hinder mot att vård beslutas även med stöd av 3 § .

Missbruk av beroendeframkallande medel

- Vilket/vilka preparat Hur ofta och hur mycket
- Anabola steroider?
- De konsekvenser bruket fått
- Ålder och övriga omständigheter

Brottslig verksamhet

- Brottsligheten ger uttryck för en sådan bristande anpassning till samhällslivet att vårdbehov föreligger.
- Upprepade brott som inte är av bagatellkaraktär
- Enstaka brott av allvarligt slag.
- Det är vårdbehovet som är det centrala och inte brottet i sig.

Annat socialt nedbrytande beteende

- Den unges beteende avviker från samhällets grundläggande normer på ett sätt som kan leda till en påtaglig risk för den unges hälsa eller utveckling.
- Prostitution
- Vistas i missbruksmiljöer
- Skolskolk?

Psykiskt sjuka ungdomar

- En psykisk störning utgör i sig inte grund för vård med stöd av LVU.
- När det gäller ungdomar som till följd av en psykisk störning missbrukar, begår brott eller har ett annat socialt nedbrytande beteende kan det dock finnas skäl att ingripa med ett omhändertagande med stöd av LVU.

Barns behov av ny vårdnadshavare, socialtjänstförordningen 5 kap. 2 §

- Om socialnämnden får veta att någon åtgärd behöver vidtas i fråga om vårdnad, umgänge eller förmynderskap för ett barn, ska nämnden göra en framställning eller ansökan om det hos den domstol till vilken ärendet hör.

LVU?

- I avvaktan på att barnet får vårdnadshavare genom att vårdnaden flyttas över på den andra föräldern, eller att en särskilt förordnad vårdnadshavare utses, kan LVU vara tillämplig.

Om den enda vårdnadshavaren avlider

- FB 6 kap. 9 §
- Om barnet står under vårdnad av båda föräldrarna och en av dem dör, skall den andra föräldern ensam ha vårdnaden. Om båda föräldrarna dör, ska rätten på anmälan av socialnämnden eller när förhållandet annars blir känt anförtro vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.
- Om barnet står under vårdnad av endast en av föräldrarna och den föräldern dör, skall rätten på ansökan av den andra föräldern eller på anmälan av socialnämnden anförtro vårdnaden åt den andra föräldern eller, om det är lämpligare, åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

Läkarundersökning 32 §

- Läkarundersökning ska, om den inte av särskilda skäl är obehövlig, ske innan nämnden gör ansökan enligt 4 §.
- Socialnämnden får besluta om läkarundersökning av den unge och utse läkare för undersökningen.
- Även rätten kan fatta ett sådant beslut.
- Om inte samtycke ges?

Handräckning av Polismyndigheten, 43 §

- Socialnämnden eller nämndens ordförande eller rätten bereda en läkare tillträde till den unges hem eller för att föra den unge till läkarundersökningen,
- Socialnämnden eller någon ledamot eller tjänsteman som nämnden har förordnat genomföra beslut om vård eller omhändertagande med stöd av denna lag, och
- Statens institutionsstyrelse efterforska och hämta den som vårdas vid ett hem för särskilt noggrann tillsyn på någon grund som anges i 3 §, om den unge har avvikit från hemmet, eller ombesörja någon annan förflyttning av honom eller henne.

Innehåll i ansökan om vård, 4 §

- Den unges förhållanden
- Grunden för vårdbehovet
- Tidigare vidtagna åtgärder,
- Den vård som socialnämnden avser att anordna
- Hur relevant information lämnats till den unge,
- Vilket slags relevant information som lämnats

Socialtjänstförordningen

- En ansökan ska särskilt beskriva
- Den unges hälsa, utveckling, sociala beteende och skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående,
- Socialnämndens bedömning av den unges behov av vård och hans eller hennes vårdnadshavares förmåga att tillgodose detta behov, och
- Den unges och hans eller hennes vårdnadshavares syn på behovet av vård och förhållandena i övrigt.
- En ansökan ska även innehålla en vårdplan

Förvaltningsrättens prövning

- Avser enbart frågan om vård ska beredas den unge med stöd av LVU
- Förvaltningsrätten ska däremot inte ta ställning till nämndens val av vårdform.

Omedelbart omhändertagande 6 §

- När rättsens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.
- Socialnämnden eller ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat får besluta om omhändertagande.
- När socialnämnden har ansökt om vård med stöd LVU får även rätten besluta att den unge omedelbart ska omhändertas.

Beslutet ska underställa förvaltningsrätten, 7 §

- Inom en vecka från beslutsdatum.
- Förvaltningsrätten skall pröva beslutet så snart det kan ske.
- Om beslutet fastställs – ansökan om vård inom fyra veckor

Beslut om omhändertagande upphör

- Om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid.
- Om ansökan om vård inte har gjorts inom fyra veckor och inte heller förlängning av tiden har begärts
- När rätten avgör frågan om vård.
- Om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande, ska socialnämnden besluta att detta genast ska upphöra.
- Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om vård med stöd av lagen.

Vården, 10 §

- Vården ska anses påbörjad när den unge på grund av ett beslut om omedelbart omhändertagande eller om vård har placerats utanför sitt eget hem.

Vården, 11 §

- Socialnämnden bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon skall vistas under vårdtiden.
- Nämnden får medge att den unge vistas i sitt eget hem, om detta kan antas vara bäst ägnat att främja vården av honom eller henne.
- Vård med stöd av denna lag ska alltid inledas utanför den unges eget hem.
- Den andre vårdnadshavarens hem?

Umgängesbegränsning 14 §

- Beslut om hur den unges umgänge med vårdnadshavare och med föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal ska utövas.
- Ska tillämpas restriktivt
- Besök av mormor? Syskon?
- Villkor för umgänget? Språk?

Hemlig vistelseort, 14 §

- Besluta att den unges vistelseort inte ska röjas för föräldrar eller vårdnadshavare.
- Tillämpas restriktivt
- Vad gäller för andra än vårdnadshavare och föräldrar?
- Sociatjänstsekretess

Särskilda befogenheter 15-20

§§

- Gäller endast i ”beteendefallen”
- Begränsning i rörelsefrihet
- Begränsning i rätten till besök och telefonsamtal
- Avskildhet
- Förbjuden egendom
- Kroppsvisitation och kroppsbesiktning
- mm

Upphörande av vård

21 §

- När vården inte längre behövs
- Vård som har beslutats med stöd av 2 § skall upphöra senast när den unge fyller 18 år.
- Vård som har beslutats med stöd av 3 § skall upphöra senast när den unge fyller 21 år.